

Životní prostředí na Zemi je už zničené

Před třiceti lety vypracoval James Lovelock teorii, že planeta Země má globální systém ekologické rovnováhy, který umožňuje život. Nazval ho Gaia a jeho teorie je od té doby všeobecně přijímána. Lovelock v současnosti zastává názor, že lidstvo ničí životní prostředí do té míry, že tento kontrolní mechanismus nyní funguje proti lidem. Argumentuje, že klimatické změny jsou už nevratné a život na Zemi se nezvratitelně změní. Dnešní civilizace v nynější formě nepřežije.

Profesor Lovelock argumentuje, že úsilí zastavit globální oteplování už nemůže být úspěšné, protože je příliš pozdě. Svět a lidská společnost čelí daleko horší katastrofě daleko dříve, než si lidé uvědomují. Píše: *„Než toto století skončí, miliardy lidí zemřou a hrstka těch, kteří přežijí, bude žít v Arktidě, kde podnebí zůstane přijatelné.“*

Lovelock přiznává, že je v tomto pesimistickém hodnocení situace na planetě Země dosud osamocen. Argumentuje však, že systém planetární kontroly životního prostředí nyní pracuje proti zájmům člověka, a to znamená, že se globální oteplování už nedá zvládnout. Tento systém totiž obsahuje množství mechanismů zpětné vazby, které v minulosti působily v součinnosti tak, že Zemi ochlazovaly. Nyní však tytéž mechanismy budou v důsledku lidské činnosti přispívat k oteplování zeměkoule.

Podle Lovelocka to znamená, že škodlivý důsledek lidské činnosti nebude lineární, ale je pravděpodobné, že dojde k jeho obrovskému a rychlému znásobení. Tento jev nazval *„pomstou planety Gaia“*

a podrobně ho zkoumá v knize, která vyšla letos v únoru. Lovelock varuje před globálním oteplováním už téměř dvacet let. V r. 1989 patřil k vybrané skupině vědců, která informovala v Downing Street o nebezpečí globálního oteplování Margaret Thatcherovou. Jeho znepokojení od té doby neustále roste. Například byl vážně znepokojen informacemi, které přišly loni v září, že led, pokrývající Arktický oceán, nyní taje tak rychle, že r. 2005 dosáhl historicky minimálního množství. Před dvěma lety apeloval Lovelock v deníku Independent na vědce, aby přestali protestovat proti jaderné energii. Globální oteplování probíhá tak rychle, argumentoval, že by ho dokázala zvládnout pouze obrovská expanze jaderné energetiky. Většina ekologických hnutí tyto Lovelockovy argumenty odmítá.

Nyní už Lovelock nepožaduje opatření proti globálnímu oteplování, ale apeluje na světové vlády, aby začaly připravovat krizové scénáře pro přežití. Vznikne podle něho totiž *„pekelné klima“*, které bude v Evropě až o 8 °C teplejší než dnes. Píše: *„My se sice budeme snažit udělat, co je v našich silách, abychom přežili, ale, bohužel, nemyslím si, že to udělají Spojené státy anebo vznikající ekonomiky Indie a Číny. A ty jsou hlavním zdrojem emisí CO₂. Dojde k nejhoršímu...“*

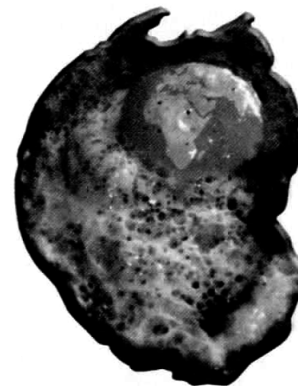
Pokračuje: *„Musíme si uvědomit, jak rychle dojde k těmto podnebným změnám a jak málo času nám zbývá. Každá komunita a každý národ si bude muset najít nejefektivnější způsob, jak nejlépe využít zbylých zdrojů na podporu civilizace, jak dlouho to jen bude možné.“* Doporučuje, aby vlády začaly vyvíjet úsilí pro zajištění ener-

gie a potravin v globálním skleníku, a aby vytvořily hráze proti stoupajícím mořím. Obává se, že *„... z lidské společnosti nakonec vznikne rozbitá, chaotická cháska, kterou povedou brutální váleční magnáti.“*

Profesor Lovelock zejména upozorňuje, že globální oteplování je v současnosti zpomalováno umělou clonou znečištění ovzduší – vrstvou prachu v atmosféře kolem severní polokoule, která vzniká v důsledku průmyslové činnosti. Tato vrstva znečištění chrání Zemi před slunečními paprsky prostřednictvím tzv. *„globálního stmívání“*, které snižuje teplotu planety o několik stupňů. Pokud by z jakýchkoliv důvodů došlo k poklesu znečišťování ovzduší průmyslem, globální teplota by se nadjednou podstatně zvýšila.

Lovelock doporučuje, aby vznikl *„průvodce pro lidi, kteří přežijí globální oteplování.“* Ten by neměl být napsán v elektronické formě, ale vydán na trvanlivém papíru. Měl by obsahovat základní vědecké informace o naší civilizaci, které nyní většinou bereme za samozřejmé, ale k nimž jsme dospěli pouze na základě dlouhého úsilí. Měli by to být informace o tom, jaké má Země místo ve sluneční soustavě, anebo že bakterie a viry působí nakažlivé nemoci.

Globální oteplování je velmi pravděpodobně snad největší hroz-

greenhouse effect

bou, jaké kdy lidstvo čelilo. Je nebezpečí, že v nadchádzajúcich desaťročiach začne byť v dôsledku stúpajúcej teploty nemožné pestovať plodiny na väčšine našej planety. Miliardy ľudí tak prídu o potraviny, ale také o vodu. Stúpajúca hladina mŕí zaplaví nízko ležiacu oblasť, ako je Bangladéš, kde nyní žijú milióny ľudí. Obrovské množstvá uprchlíkov pred ekologickou katastrofou nezvládnu žiadne štáty.

Moderná mestská infraštruktúra zničí extrémne počasie, ako bol príklad hurikán Katrina v New Orleansu.

Mezinárodná komunita prijíma, že je globálna otepľovanie realitou. Mezivládny panel OSN pre klimatickú zmenu konstatoval vo svojej poslednej správe z r. 2001, že do r. 2100 má globálna teplota stúpnuť o 5,8 °C, v zemepisných šírkach ako je Británie,

o ďaleko viac, až o 8 °C. Nyní je zjavné, že globálna otepľovanie probíha rýchlejšie a v budúcnosti tohto panelu OSN bude zrejme predpokladaná lúha globálna otepľovanie zkrátená. Svět si dosud myslí, že je globálna otepľovanie zvládnuteľné. Profesor Lovelock toto presvedčenie nesdíli.

Britské listy (www.blisty.cz), kráteno, The Independent 16. 1. 2006

Súťaž o najlepšiu esej

Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v Slovenskej republike, Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v Českej republike, Regionálne environmentálne centrum Slovensko a týždenník Mosty pod záštitou Tematickej skupiny európskeho EcoFora: Hodnoty pre trvalo udržateľnú budúcnosť vyhlasujú pri príležitosti 15. výročia prvej paneurópskej konferencie ministrov životného prostredia v Dobříši pri Prahe súťaž o najlepšiu esej na tému: **Udržateľný spôsob života**

Ročník: piaty

Termín vyhlásenia súťaže a zverejnenia kritérií: 1. 3. 2006

Termín vyhlásenia výsledkov súťaže: jún 2006

Medzinárodná porota: Tenley A. Dalstrom, Soňa Čechová, Eugen Gindl, Mikuláš Huba, Vladimír Hudek, Vladimír Ira, Pavel Nováček, Pavel Šrmer, Lubica Trubíniová, Eva Vavroušková

Účastníci: poslucháči univerzít v Českej republike a na Slovensku

Jazyk: slovenský, český alebo anglický

Tematické zameranie: problematika udržateľného rozvoja, vyššej kvality a udržateľnosti života s dôrazom na environmentálne, sociálne, kultúrne a etické aspekty.

Rozsah: 3 – 5 rkp. strán, riadkovanie 1,5, veľkosť písma 12, Times New Roman CE

Kritériá hodnotenia:

- aktuálnosť prístupu a originalnosť spracovania,
- schopnosť zaujať čitateľa a presvedčivo vyjadriť vlastný názor,
- seriózna práca s prameňmi,
- literárna hodnota,
- návrhy riešení (aplikovateľnosť).

Adresovať: STUŽ/SR, Staroturský chodník 1, 811 01 Bratislava, na vedomie: REC Slovensko, Vysoká 18, 811 06 Bratislava, stuz@nexta.sk; rec@changenet.sk **do 20.5.2006.**

Súťažiacich prosíme uviesť presnú adresu domov, do školy, telefón a e-mail!

Zmysel koncepcie (trvalo) udržateľného rozvoja je v hľadani, podpore a uplatňovaní optimálneho vzťahu medzi ekonomickou, sociálnou a environmentálnou dimenziou rozvoja, medzi produktivitou a únosnou za-

ťažiteľnosťou prírodných systémov, ale aj medzi ľudskou slobodou a zodpovednosťou, efektívnou ekonomikou a solidaritou, uspokojovaním vlastných potrieb a poznáním, kedy spotrebúvame dosť, či dokonca priveľa.

Za ešte komplexnejšiu sa považuje koncepcia (trvalo) udržateľného života či spôsobu života. Týka sa všetkých stránok života, a nielen niektorých čiastkových aspektov rozvoja. Rozvíjanie a uplatňovanie tejto koncepcie je vedené snahou čo najviac sa priblížiť k ideálom humanizmu a harmónie s prírodou, založeným na úcte k životu, ako aj k neživým zložkám prírody.

Piatym ročníkom súťaže si chceme pripomenúť aj 15. výročie prvej paneurópskej konferencie ministrov životného prostredia v Dobříši pri Prahe, ktorá sa uskutočnila z iniciatívy vtedajšieho federálneho ministra a zakladateľa Spoločnosti pre trvalo udržateľný život – Josefa Vavrouška. Okrem toho, že išlo o historicky prvú udalosť svojho druhu, ktorá položila základy a založila tradíciu celoeurópskej starostlivosti o životné prostredie, mala dobríšska konferencia aj iné špecifikum: postavila etické aspekty vo vzťahu k nášmu životnému štýlu a životnému prostrediu do centra pozornosti európskych i svetových politikov.

Mikuláš Huba
predseda STUŽ/SR